

Lapsiperhe syövän varjossa

Jokainen ihminen on kahden maailman kansalainen. Aistein havaittavaan maailmaan kuuluvat ystävät, työtoverit, tuntemattomat ohikulkijat, metsät ja taivas, maaliskuun levottomat lumet ja kevään lupaus.

Jokainen ihminen on myös näkymättömän sisäisen maailmansa kansalainen. Mielessä on muistoja, tunteita, haaveita, pettymyksiä ja toiveita, mielikuvia itsestä ja toisista ihmisistä.

Syntymästä saakka vanhemmat sisustavat hoivallaan ja läsnäolollaan lapsensa sisäistä maailmaa, ja lapsi muokkaa sitä itseen. Turvallisen sisäisen maailman turvin ihmislapsi voi heittäytyä ulkoisen maailman löytämiseen. Aikuinen näyttää, että maailma pysyy koossa, on merkityksellinen ja kokonainen, vaikka lapsi olisi joutunut suunniltaan ja kauhun valtaan ja järkyttyisi pahoin. Näin voi aikuisillekin käydä.

Lapsiperheen isän tai äidin sairastuminen syöpään on järkytys. Vanhempi joutuu kohtaamaan syvimmän pelkonsa, että hän kuolisi ennen kuin lapset ehtivät kasvaa aikuisiksi, vaikka alle 40-vuotiailla syöpää esiintyy harvoin ja hoidoilla yhä useampi parantuu.

Sairautta hoidetaankin entistä tehokkaammin, mutta vaikuttaa siltä, että ihminen unohtuu. Sairauden tehokas hoito johtaa jopa ihmisen laiminlyömiseen: hän on vain tautia, josta pitää päästä eroon mahdollisimman nopeasti ja taloudellisesti. Rinnanpoistoleikkauksesta on tehty lyhytkirurginen toimenpide. Leikkauksenjälkeisenä päivänä kotiutuva kivulias yksinhuoltajaäiti joutuu kohtaamaan kauhistuneen lapsensa kysymykset kyljestä roikkuvasta verisestä pussista.

Syöpätautien poliklinikassa potilas saa yleensä ensimmäisen kerran kuulla tautiinsa nimen sekä selostuksen hoidon kulusta ja vai-

kutuksesta. Hänelle vakuutetaan, että syöpä hoidetaan ja siitä voi toipua, mutta terveyden menettämisen tunteesta ei toivu. Tästedes sairastava kulkee kahden erilaisen maailman välillä. Toiseen kuuluvat hoitohenkilökunta, pelottavat lääkkeet, verikokeet, oudot sanat ja toiseen jo seuraavassa hetkessä kauppakeskuksen ostokärryt, perheen ruoat ja auton katsastaminen pahoinvoinnista ja väsymyksestä huolimatta.

Eräs äiti kuvailee arkipäivän aamua: »Kuoleman pelko on vakiovieras, jota pitää kohdella kunnioittavasti, ettei se äityisi pahaksi. Kuoleman pelko, se hiipii sanan syöpä viereen, ei se edes esittäytynyt eikä edes häveliäästi piileskellyt, se vain kulki alastomana häpeämättömästi meidän perheessämme. Muistan hyvin erään aamun. Koulukirjat olivat kadoksissa, mitään siistiä ei muka ollut päälle pantavaksi, maitopurkki kaatui pöydälle, valkoinen virta mustavalkoiselle sanomalehdelle hukutti säätiedotuksen. Nyt hermot pettävät, ajattelin, mutta sitten 5-vuotias poikani tivasi: 'Äitee kuoleeksä?' Odotin, että maito peittäisi Jyväskylän. 'Niin kuolen, joskus. Joskus, kaikki kuolevat. Kaikki ihmiset kuolevat jonakin päivänä, kulta pieni, mutta haluan olla mukana kun menet kouluun, haluan nähdä lastenlapseni.' Vaikeinin. Lapseni oli jo lähtenyt muihin asioihin. Jäin yksin pelkoni kanssa. Tauti voi levitä, se voi tehdä etäpesäkettä maksassa ja luustossa, keuhkoissa ja aivoissa. Miten lasten käy?»

Lapsetkin kysyvät kaikenlaista ja kommentoivat tilannetta: »Äiti tarttuuko se? Saksilla ko ne leikkaavat äitiä vai sahalla? En halua, että minun äitiäni leikataan.»

»Äitini sairastui varmasti, kun tiputin hänen hammasharjansa vessanpyttyyn ja nostin sen mitään sanomatta takaisin mukiin. Hän sai

varmasti pöpön ja siksi hänellä on syöpä suolistossa.»

Kaikki ei ole kuitenkaan kielteistä; sairastumisesta on myös hyvää sanottavaa. Ei ole varjoa ilman valoa. Näin kertoivat perheenjäsenet: »Niin, toisaalta elämä maistuu uudelta. Olin lähellä kulkea oman elämäni ohitse, oli niin kiire. Lapsetkin ovat tyytyväisiä, kun äiti on kotona koulupäivän jälkeen, se on parasta koko asiassa.»

Lapsiperheet selviävät jommankumman vanhemman sairastuessa syöpään väitöskirjatutkimukseni mukaan yllättävän hyvin, jos perheenjäsenet tunsivat elämänsä merkitykselliseksi ja jos perheen äiti ei masennu. Tutkimukseni kansainvälisessä aineistossa (381 lapsiperhettä kuudesta Euroopan maasta) 35 % syöpää potevista äitipotilaista masentui. Sisäinen maailma siis romahti. Lastenpsykiatristen tutkimusten mukaan vanhempien masennuksella on kielteisiä vaikutuksia lasten mielenterveyteen ja yleiseen selviytymiseen.

Kriisin yhteydessä joillakin potilailla ja heidän perheenjäsenillään on välittömiä psykososiaalisen tuen tarpeita ja he hyötyvät psykoterapeutin avusta. Aikuisten syöpätautien ja lastenpsykiatrian alojen ennakkoluuloton ja luova yhdistäminen haastaa lääketieteellisen kapea-alaisen erikoistumisen sekä häivyttää rajoja sairauden hoidon ja häiriöitä ehkäisevän työn väliltä. ■



FLORENCE SCHMITT, FT,
psykoterapeutti (VET)
TYKS, lastenpsykiatrian yksikkö
PL 52, 20521 Turku